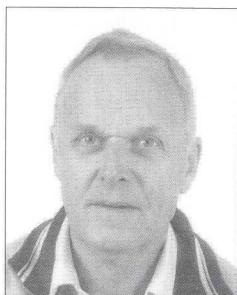

GEBOREN EN GETOGEN IN LOENERSLOOT

In gesprek met Leo van Dijk

Een werkgroep van de Historische Kring voert regelmatig gesprekken met mensen, die een groot deel van hun leven in Loenen of omgeving hebben gewoond en daarover interessante dingen

kunnen vertellen. Veelal komen dan wetenswaardigheden naar boven, die een goede indruk geven van het leven en werken van de mensen in het midden van de twintigste eeuw. De interviews worden veilig in het archief van onze vereniging bewaard, totdat ze openbaar gemaakt mogen worden. Degene met wie is gesproken, bepaalt zelf wanneer zijn of haar verhaal gepubliceerd mag worden. Sommige geïnterviewden leggen geen embargo op het gesprek dat met hen gevoerd is. Hieronder volgt het interview met Leo van Dijk, dat op 24 november 2003 plaatsvond en werd vastgelegd door Riek Arink en Hilde de Haan van de interviewwerkgroep.

Wilt u iets vertellen over het gezin waarin u bent opgegroeid?

Mijn naam is Leo van Dijk. Ik ben geboren op 11 april 1939 in Loenersloot, toen nog een zelfstandige gemeente, in het brughuis bij de oude draaibrug die vroeger over het kanaal lag. De brug lag tussen de Binnenweg en de Slootdijk, en die weg heette toen nog de Oude Rijksstraatweg. In 1938 werd de nieuwe (hoge) brug over het kanaal geopend. Ons huis was blijven staan, 1) maar vader erfde een oud boerderijtje aan de Binnenweg (nummer 36), waar ons gezin in 1939, toen ik nog maar een paar maanden oud was, is gaan wonen. In 1959 verhuisden wij naar de Slootdijk 12, een huisje dat vader al eerder gekocht had maar aanvankelijk te klein was voor ons grote gezin. Nadat de oudsten de "deur uit" waren gegaan, konden wij dat huis betrekken. Toen ik later trouwde, ben ik weer aan de Binnenweg (nummer 55) gaan wonen en zodoende heb ik 50 jaar in Loenersloot gewoond. Mijn ouders waren Arnoldus Jacobus (Aart) van Dijk (geboren te Naarden in 1893) en Maria Geertruida (Mietje) Hilhorst (geboren te Eemnes in 1901).

De oude draaibrug over het Merwedekanaal, thans het Amsterdam-Rijnkanaal, met aan de overkant het brughuis. Het linker huis werd bewoond door het gezin Van Dijk. Foto circa 1935. Coll.: W. Mooij.

Het huis Binnenweg 36 tijdens de verhuizing van het gezin in 1939.

Vader was enig kind en van beroep boerendaggelder. Hij werkte in zijn jonge jaren met anderen in de polder, waar zij de nachten vaak moesten doorbrengen in een hooiberg, soms wel een hele week. In die tijd leerde hij mijn moeder kennen. Haar ouders hadden in Eemnes een boerderij met ongeveer 3000 kippen. Moeder was een optimistische vrouw, sterk van geest en gevoelig. Omdat ze van-huis-uit veel verstand van kippen had, hield zij ze ook graag. Bij ons thuis aan de Binnenweg liepen er dan ook altijd 10-12 kippen in de groentetuin. Ik zie haar nog altijd eieren rapen en die opbergen in haar schort. Onze kippen gingen ook wel eens buurten bij de kippen van buurman Kruiswijk. Zo nu en dan moest ik ze terughalen, maar welke kippen waren van ons?. Moeder zei: ach jongen dat doe je zo, ze nam een schaalje met voer erin en riep: "kiep, kiep, kiep", en daar kwamen ze aangerend. Daar sta je als kind toch van te kijken. Overigens gebruik ik die methode nu nog steeds. Vader hield niet van kippen, hij lustte zelfs geen eieren. Bij het lezen van het scheppingsverhaal vertelde hij het volgende: "bij het scheppen van de kippen, voer Gods' wijsheid op de klippen".

Mijn ouders kregen twaalf kinderen: acht jongens en vier meisjes. Ik was het negende kind.

Thuis was het altijd gezellig, maar we kenden geen luxe. Wij zijn in soberheid opgegroeid. Vader werkte op de kwekerij van Vöge in Vreeland, waar later ook twee van mijn broers hebben gewerkt. Mijn ouders waren zeer gelovig rooms-katholiek. Vader was een voorbeeld in de parochie.

Ik heb mijn moeder twee keer zien huilen. De eerste maal tegen het einde van de oorlog in de hongerwinter, toen ze geen eten meer voor ons had. Ze nam de punt van haar schort om haar tranen te drogen, viel op haar knieën en bad tot onze lieve Heer. Hetzelfde uur kwam de boer Kruiswijk, onze buurman, die vroeg of ze het kon redden. Hij bracht ons eten. Later kwam Kooiman uit Oukoop, een buurtschap achter Loenersloot, en nam de grootste jongens uit ons gezin mee om bij hem thuis te komen eten. Haar gebed was verhoord. De tweede keer huilde ze toen vader benauwd was en kort daarna overleed. Weer nam ze de punt van haar schort!

Hoe verliep uw schooltijd?

Mijn broers, zussen en ik gingen op school in de Kerklaan (hoek Slotdijk) bij Meester Beening, bijgenaamd Bok Beening en juffrouw Vis. In die tijd liep het schooljaar van april tot april. Toen ik in april 1945 naar school ging, was ik dus een vroege leerling. Daardoor

*De Binnenweg in
Loenersloot
omstreeks 1920.*

moest ik zeven jaar op de lagere school in Loenersloot doorbrengen, voordat ik naar het voortgezet onderwijs kon doorstromen. Ik herinner me nog dat ik op de schoenen van mijn broers naar school moest lopen. Thuis liep ik altijd op blote voeten of op klompen. De schoenen van mijn broers pasten niet zo goed, dus nam ik de schoenen in mijn handen en liep verder dan op blote voeten.

Als 's winters het kanaal dichtgevroren was, konden we over het ijs naar school in plaats van over de hoge brug. Eens kwam boer Adriaan Randerad op school vertellen, dat een ijsbreker door 't kanaal was gegaan en dat we op terugweg echt niet het kanaal moesten oversteken. Ik ben hem daar nu nog dankbaar voor want anders.....?! Vanaf de Binnenweg tot de school was het 2

*Het gezin Van Dijk.
Bovenste rij van
links naar rechts:
Bertus, Henk, Nel,
vader, moeder, Gijs,
Agnes en Jan.
Middelste rij: Leo,
Riet, Nol en Frans.
De kleinsten voor-
aan: Cobi en Piet.*

kilometer lopen en vaak liepen we met z'n zevenen. Sommigen moesten eerst om 7.30 uur naar de kerk, want we zijn allemaal misdienaar geweest. Om 8.15 uur begon de schoolkindermis en om 9 uur begon de school. Tussen de middag gingen we thuis eten, dat was in korte tijd tweemaal 2 kilometer lopen, en dat moest ook bij slecht weer.

Ging u in uw jeugd iedere zomer met uw ouders, broers en zussen op vakantie?

Nee, hooguit een dagje met moeder mee naar een tante in Eemnes. We gingen dan met de bus naar Laren, het laatste stuk moesten we lopen. Moeder kende daar nog veel mensen en dus maakte ze onderweg steeds een praatje met oude bekenden. Ook met vader gingen wij weleens een dagje uit: lopen naar Muiden, en dan vertrokken we 's morgens al om 5 uur. Vaak brachten kennissen ons dan met paard en wagen terug tot Weesp, vanwaar we weer naar huis moesten lopen. Later gingen we als broers kamperen, we reisden op de fiets en kregen van moeder één gulden, een petroleumstelletje en aardappels mee. Ik herinner mij dat we eens zout waren vergeten en in een winkeltje voor het zout een halve cent moesten betalen, dus moesten we de gulden wisselen. De winkelvrouw vroeg waarom we geen klein geld bij ons hadden.

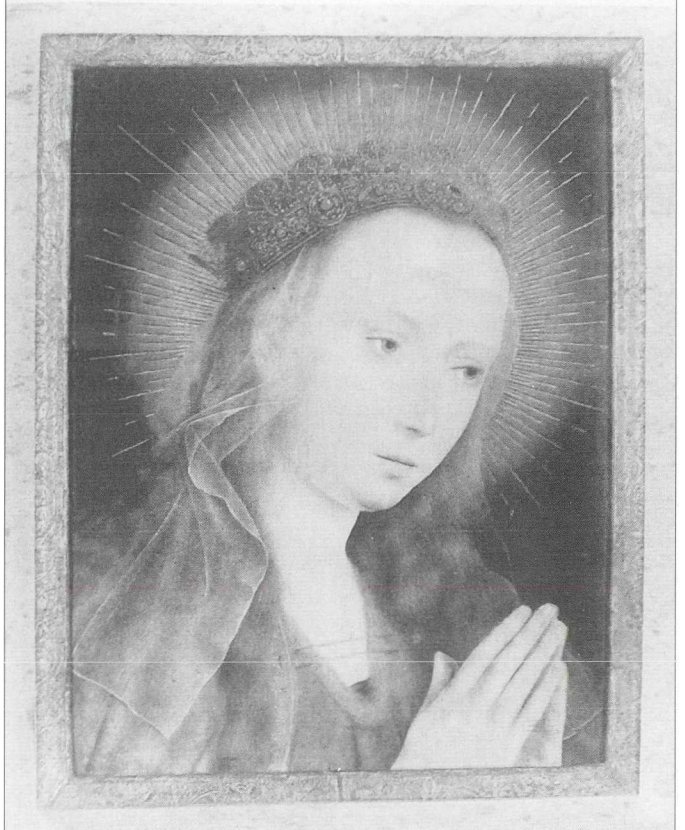
Kunt u zich nog herinneren hoe de decemberfeesten bij uw ouders werden gevierd?

Ja, dan denk ik in de eerste plaats aan het sinterklaasfeest. Niemand geloofde er meer in maar we zongen als lijsters, bij de kachel zetten we klompen en water voor het paard. Moeder zette, als we naar bed waren, van alles op de tafel. Ze maakte zelf marsepein en speculaas en we kregen meestal een legpuzel en éénmaal zelfs een mondharmonica. Op 5 december om 5 uur werden we door moeder wakker gemaakt, want dan was de Sint langs geweest. Wij holden de trap af, rolden over elkaar heen om maar zo snel mogelijk de tafel te kunnen overzien. Helaas hadden de muizen soms al aan de speculaas geknabbeld, maar dat mocht de pret niet drukken.

Ook het kerstfeest was een bijzonder feest in het ouderlijk huis. Om 5 uur 's morgens werd de nachtmis gehouden. Als misdienaars hadden wij het druk, ook in de daaropvolgende

ILLUSTRATIE

Verdukt wettelijk - Abonnementprijs 35 cent - Losse nummers 45 cent - Voor België 7 frank

dageraadmis, de herdertjesmis en tenslotte de hoogmis.

Voor de nachtmis liepen wij met het hele gezin in het stikkedonker naar de kerk. Er waren namelijk maar twee lantaarnpalen, één bij de Binnenweg en één bij de hoge brug.

Thuis hadden we een kerstboom met echte kaarsjes in knijpertjes. Wanneer ze brandden, had er altijd iemand brandwacht en stond er een emmer water klaar.

Ook hadden we een kerststalletje met een kribbetje, Jozef had maar één arm en Maria maar één oor, de meesten van de kerstgroep waren gehandicapt.

Later kregen we een kerstgroep van rubber want met zo'n koppel jongens moesten ze toch ook met het kindje Jezus kunnen voetballen.

*De Katholieke
Illustratie van 24
mei 1958.*

Tegenwoordig spelen veel kinderen achter de computer. Hoe vermaakten jullie je als kinderen?

Bij goed weer speelden we buiten met pijl en boog of een katepult, waar we ook eenden mee konden schieten.

Proppenschieters maakten we van sterk vlierhout. Met een ijzeren staaftje haalden wij de zachte kern uit een tak en schoten dan proppen van stukjes kalmoes uit het voorste gedeelte van de uitgeholde tak, en dat gaf tevens een leuk geluid.²⁾ Ook visten wij wel in de rivier de Angstel. Als we een grote snoek vingen, sprak vader over "de wonderbare visvangst". In het voorjaar gingen wij eieren zoeken. Ik herinner mij dat we na de oorlog eieren van Kievieten en grutto's gingen zoeken in het inundatiegebied, het land dat onder water was gezet om de Duitsers tegen te houden. In die tijd was ik nog te klein om door 't water te lopen en dan droeg mijn broer Gijs mij op zijn rug.

Binnenshuis konden we ook volop spelen. We woonden in een oude boerderij.

Het voorste gedeelte van het huis was de pronkkamer, maar daar mochten we niet komen. Daar werden alleen de belangrijke personen als de pastoor en de dokter ontvangen. Mijn moeder had één speciaal kopje met pootjes eronder en daar mocht alleen de pastoor uit drinken.

Toen de pastoor op een keer een compliment over dit fraaie kopje maakte, zei één van mijn

broers: "daar zet vader 's nachts altijd zijn gebit in".

In onze boerderij speelden wij meestal op de deel of in de keuken. Veel speelgoed was er niet, maar we vermaakten ons altijd uitstekend, soms waren we bezig met legpuzzels. Bij ons thuis hadden we geen boeken en tijdschriften, behalve de Katholieke Illustratie, het damesblad de Beatrijs en natuurlijk de bijbel, dat wil zeggen het Nieuwe Testament. Vader kende de bijbel geloof ik uit zijn hoofd. Wij deden daar ook spelletjes mee, bijvoorbeeld tekst raden: iemand hield z'n hand op een tekst, zei één woord en wij moesten dan de tekst aanvullen.

Mijn vier zussen moesten moeder altijd helpen, bijvoorbeeld bij het inmaken van andijvie in 't zout in een keulse pot en het wekken van de sperciebonen en andere groenten.

In het najaar werd een zelf gemest varken, dat onder meer gevoerd werd met oud brood van bakker Jan van Angeren, door slager Jan Bosch geslacht. Tijdens het slachten moesten wij gauw naar de kerk om een kaarsje aan te steken in de hoop dat het varken werd goedgekeurd.

Ook werd er eens een schaap geslacht en van de slager kreeg ik het beginstuk van de darm in mijn hand met de opdracht daarmee de tuin in te lopen. De darm bleek wel 30 meter lang te zijn.

Een enkele keer kwam de kerk ter sprake.

De rooms-katholieke kerk in Loenersloot, omstreeks 1930. Coll.: W. Mooij.

Nam het kerkelijk leven een grote plaats in het gezin van uw ouders?

Jazeker, dat vertelde ik al toen ik het over mijn schooltijd had. Kerk en school waren nauw met elkaar verbonden. De oude katholieke kerk stond aan de Kerklaan. Het was een mooie, kleine kerk met oude banken en een fraai altaar. Het orgel moest nog worden aangetrapt met twee pedalen. De organist was Frie Bakker.

Mijn broers, zussen en ik zijn allemaal in die kerk gedoopt. Mij bekende pastoors waren: Johannes Lammerts, Antonius C. R. Vehmeijer, Gerardus Koeleman, Wilhelmus Weijs en Segerus A.G. van Wiggen.

De school stond dichtbij de kerk. Wij fungeerden als misdienaars. Ik was ook koorzanger. Dat betekende dat je ook weleens onder schooltijd moest dienen of zingen bij trouwe-rijen en begrafenissen. Bij de meeste trouwe-rijen kregen we een bruidssuiker en een glaasje priklimonade. Later werden we akoliet, dat is een doorgeschoten misdienaar. In die tijd kregen we 's avonds dansles in Vinkeveen. Ook dat hoorde bij onze katholieke opvoeding.

De kerk aan de Kerklaan dateerde van 1857 en was genoemd naar Onze lieve Vrouw van de berg Karmel. De school was van 1872 en heette de Ludgerusschool, omdat de oudste kerk van Loenen, nu de hervormde kerk, ook was vernoemd naar de heilige Ludger. Toen

de kerk te klein werd, moest een nieuwe gebouwd worden. Omdat de oude kerk te ver buiten Loenen stond, kocht men voor de nieuwbouw een stuk grond aan de Margrietlaan in het dorp Loenen. De nieuwe kerk werd op 3 april 1965 geopend. Met de verplaatsing van de kerk waren velen het niet eens, ook wij niet. Uit protest gingen we naar Breukelen, Abcoude of Vinkeveen. Met mijn eigen gezin ben ik later toch naar de kerk in Loenen gegaan.

Het oude kerkgebouw in Loenersloot werd verkocht aan kaasboer Molenkamp, die hem weer doorverkocht aan het lingeriebedrijf Triumph met als doel het te gebruiken als opslagruimte. In die tijd werkte ik bij aannemer Boekschoten in Vreeland en moest toen meehelpen bij het slopen van de toren. Dat deed ik met verdriet en pijn in mijn hart. Uit het rijke roomse leven is mij de volgende gebeurtenis bijgebleven. Ik moet een jaar of zes zijn geweest. Op een witte donderdag tegen het eind van de oorlog moest er wijwater voor huiselijk gebruik bij de kerk worden gehaald. Met een paar broers kwam ik terug uit de richting van Loenen. Ik droeg één fles wijwater in een boodschappentas. Bij de hoge brug kwamen er plotseling vliegtuigen overvliegen. Uit angst dat ze ons zouden gaan beschieten, renden mijn broers snel naar huis, maar ik sprong in een gat naast de oprit van de brug in een z.g. schuttersputje, een één-

*De timmermanswerkplaats
Rijksstraatweg 107,
circa 1960.
Voordien was hier
het bedrijf van C.J.
Elema gevestigd.
Het pand ernaast
van Manus
Winkelman is in
1980 afgebroken.
Op die plek staat nu
het notaris kantoor.*

persoons schuilplaats of uitkijkpost voor militairen. Nietsvermoedend sprong ik boven op een Duitser, die daar al was ingedoken. Ik hield me schuil onder zijn jas en toen de vliegtuigen waren verdwenen, kroop hij er als eerste uit, reikte mij zijn hand en liet mij gaan. De goede afloop van dit avontuur was natuurlijk te danken aan het wijwater.

Welke opleiding hebt u gevolgd en welk beroep hebt u uitgeoefend?

Na de lagere school volgde ik een technische opleiding op de Don Boscoschool in Amsterdam, een tweejarige ambachtsschool, genoemd naar de Italiaanse geestelijke Don Bosco.3) Daar leerde ik het vak van timmerman, o.a. het berekenen en zetten van ramen en deuren. Vervolgens ben ik naar de avondtekenschool gegaan, want zo was de redenering: als je iets kunt tekenen, kun je het ook maken.

In 1954, ik was toen 15 jaar, ben ik bij aannemer C.J. Elema in Loenen als timmermansknecht begonnen. In die tijd moest ik met timmerman Fokker bij iemand een plafond maken. Na drie weken kwam de bewoonster klagen dat er een scheur in het plafond zat en dat nam zij niet. Wij gingen er heen, Fokker krom op een tafel, pakte zijn zakdoek om een spinrag weg te halen en zei: "de scheur is verdwenen"!

Na drie jaar kwam ik in dienst bij In den Haak in Loenersloot, want die had opdracht gekre-

gen de pastorie van pastoor Vehmeijer te verbouwen en daar wilde ik graag bij zijn. Daarna werkte ik nog korte tijd bij aannemer Valkenburg in Loenersloot. Na vervulling van mijn dienstplicht, onder meer in La Courtine in Frankrijk, ben ik in dienst getreden bij aannemer Boekschoten in Vreeland, vervolgens tien jaar bij Prins in Loosdrecht, een tijdlang bij mijn broer Frans, die onderaannemer was bij een project in Mijdrecht en de laatste zeven jaar bij Doeland in Breukelen, waar ik vooral betrokken was bij het plaatsen van keukens. Na mijn dienstdienst was ik nog steeds vrijgezel en mijn vader waarschuwde dan regelmatig: "een vrijgezel komt ongehuwd in het zielenboek" en dus bleef ik uitkijken! Met succes overigens.

Hebt u nog herinneringen aan de begintijd van uw werk als timmermansknecht?

Bij mijn eerste baas, aannemersbedrijf Elema te Loenen, kwam ik als krullenjongen. Mijn werk bestond toen uit het schoonhouden van de werkplaats en in de winter het stoken van de kachels. Het bedrijf was gevestigd aan de Rijksstraatweg, nu de garage op nummer 107. Daarnaast woonde Manus Winkelman, die een winkel met huishoudelijke artikelen had, waarvan wel gezegd werd: "Manus heeft van alles". Mijn eerste echte opdracht was een afbraakklus: helpen bij het afbreken van een ereboog die voor het huis van Winkelman stond ter ere van de viering van het 1000-jarig bestaan van Loenen.

Op een morgen vroeg Elema of ik de houtzagerij van Hulsman aan de Angstelkade in Nieuwersluis wist te vinden. Na mijn bevestigende antwoord moest ik met de kleine handkar hout halen, dat daar voor ons klaar lag. Lopend via de Rijksstraatweg, de Stationsweg, de draaibrug en nog een stukje Kanaaldijk kwam ik bij de zagerij waar brede eikenhouten planken op mijn kar werden gelegd. Op de terugweg stond midden op de draaibrug Dirk Lip, hij heette eigenlijk Dirk van Doorn, maar vanwege zijn uitzonderlijk grote onderlip had hij deze bijnaam gekregen. Wie is er dood vroeg hij? Zeker een mop dacht ik en zei dus maar dat ik het niet wist. Toen ik bij de buitenplaats Vreedenhoff liep, kwam ik Roelen de postbode tegen, die mij dezelfde vraag stelde. Teruggekomen in de werkplaats werd het mij snel duidelijk: van de planken

Een handkar zoals door Leo van Dijk is gebruikt bij het vervoeren van het hout voor de doodskist. Op deze foto loopt Gijsbertus van Slooten achter de kar. Hij was in dienst bij het Expeditiebedrijf van en tevens beurtschipper Jan Tober jr. Wanneer het beurtschip voor de wal van Dorpsstraat 18 lag, werden de goederen per handkar bij de adressant thuisbezorgd. Foto: voor 1940. Coll.: W. Mooij.

Luchtfoto van de houthandel en -zagerij Hulsman aan de Angstelkade te Nieuwersluis. Foto na 1945.
Coll.: W. Mooij.

werd een doodskist gemaakt. Mensen die mij daarmee hadden zien lopen, wisten dus al wat er aan de hand was.

Mijn oude collega Arie Fokker (hij was nauwelijks groter dan ik in die tijd) en Gerrit Griffioen, die soms stotterde, zaagden en schaafden twee dagen tot er een prachtige blank-eiken kist was gemaakt. Sprakeloos stond ik te kijken naar zoveel vakmanschap. Zeg Leo, zei Fokker, hij sprak altijd heel netjes, neem de fietskar, zet daarin de pekpot en laat die op temperatuur brengen bij Lokhorst, de smid op de hoek van de Molendijk. Marien Lokhorst hing de pekpot boven het vuur, dat hij met de blaasbalg opstookte tot er groene rook afkwam. Voorzichtig zette hij de pot weer in de kar en kon ik terug naar de werkplaats. Daar haalde men de gloeiend hete pekpot uit de kar en goot de pek over de bodem van de kist en smeerde de binnenkant ermee in. Van de bijtende rook moest ik hoesten. Fokker kwam bij me staan en zei: "dat is goed tegen de luizen", waarop ik antwoordde dat we thuis echt geen luizen hadden. Toen het geheel afgekoeld en de rook opgetrokken was, bekleedde mevrouw Elema de binnenkant van de kist met wit papier voorzien van mooie randjes.

Fokker en Griffioen hoorde ik nog praten over het 'afleggen' door de wijkzuster en daarna hun taak, namelijk het 'kisten' van de overledene, wat 's avonds nog moest gebeuren. Toen ik de volgende keer weer hout bij Hulsman aan de Angstelkade moest halen, schreef

ik eerst de naam van de overledene op de zijkant van de buitenste plank. Dan viel niemand me meer lastig met de vraag wie er was overleden.

Hebt u hobby's en nam u deel aan het verenigingsleven?

Mijn grootste hobby's zijn: timmeren en het bewerken van een volkstuin, een eldorado! Vroeger was ik bij de jongerenorganisatie van de kerk. Daarvoor kwamen we dan bij elkaar in het café van Hagen in de Kerklaan, naast de kerk.

Met mijn vader zat ik vroeger op de toneelvereniging. Vader was een fanatiek toneelspeler. Hij speelde onder andere in het stuk 'Kinderen van ons volk' naar het boek van Anton Coolen uit 1928. Ik heb die hobby later niet meer uitgeoefend. Wel ben ik al 40 jaar lid van de damclub, die ongeveer 25 leden telt. Wij dammen ook regelmatig met andere clubs uit de omgeving in de bondscompetitie.

Bewerkt door Kees de Kruijter

NOTEN:

- 1) Het oude brughuis is in 1950 afgebroken als gevolg van de verbreding van het kanaal.
- 2) Kalmoes is de wortel van een waterplant.
- 3) De Italiaan Don Giovanni Bosco (1815-1888), priester, was de bekendste rooms-katholieke pedagoog uit de negentiende eeuw. Diverse katholieke scholen in ons land zijn naar hem genoemd.